

ODAP
Dünyayı Okumak İçin...

ODAP MERKEZİ KÜRESEL

BÜLTEN - 214

Ortadoğu'da Yeni Güvenlik Arayışı: Türkiye, Suudi Arabistan ve Pakistan'ın Mekke Anlaşması Ne Değiştiriyor?

Roma'da Kritik Müzakere: İsrail-Lübnan Görüşmeleri Kalıcı Ateşkese Dönüşebilecek mi?

Ankara-Trablus Hattında İstihbarat Diplomasisi

Ceuta'da Artan Can Kayıpları: Fas'tan İspanya'ya Düzensiz Göçün Siyasi ve İnsani Boyutu

Suriye-Irak Sınırında Yükselen Gerilim

Bölgesel Diplomasi ve Filistin Meselesi: Amman'daki Kudüs Toplantısı

Rusya-AB Kışkacında Bulgaristan'ın Jeopolitik Denge Oyunu

ABD-İran Diplomasisi Petrol Piyasalarını Rahatlattı: Jeopolitiğin Yeni Belirleyicisi Beklentiler mi?

ODAP
Dünyayı Okumak İçin...

Ortadoğu'da Yeni Güvenlik Arayışı: Türkiye, Suudi Arabistan ve Pakistan'ın Mekke Anlaşması Ne Değiştiriyor?

Ortadoğu'nun güvenlik mimarisi yeniden kuruluyor. Türkiye, Suudi Arabistan ve Pakistan'ın 7 Ağustos'ta Mekke'de imzaladığı Mekke Ortak Savunma Anlaşması, bu dönüşümün en dikkat çekici göstergelerinden biri. Anlaşmanın en kritik hükmü, taraflardan birine yönelik silahlı saldırının üç ülkeye yapılmış kabul edilmesi. Riyad'da değil, Mekke'de imzalanması da sembolik ağırlığını artırıyor. Ancak anlaşmanın gerçek önemi, üç ülkenin askerî kapasitesinden çok, bölgesel güvenlikte kimin garantör olduğuna ilişkin algının değişmesinde yatıyor. Bu hamleyi yalnızca İran kaynaklı tehditlerle açıklamak eksik kalır. Bölgedeki son güvenlik krizleri, Körfez ülkelerinin dış güvenliklerini bütünüyle dış aktörlere emanet etmenin maliyetini yeniden gündeme getirdi. Suudi Arabistan için Türkiye; NATO üyeliği, genişleyen savunma sanayii ve bölgesel diplomatik kapasitesi nedeniyle önemli bir ortak. Pakistan ise nükleer caydırıcılığa sahip tek Müslüman ülke olarak anlaşmaya farklı bir

stratejik ağırlık kazandırıyor. Türkiye'nin yüksek askerî kapasitesi, Suudi Arabistan'ın finansal gücü ve Pakistan'ın caydırıcılık kapasitesi aynı güvenlik denkleminde buluşuyor.

Fakat burada dikkat edilmesi gereken nokta, bu üç kapasitenin henüz tek bir askerî mimariye dönüşmemiş olmasıdır. Anlaşmanın “birine saldırı hepsine saldırdır” ilkesi siyasi açıdan güçlü olsa da, bunun pratikte nasıl uygulanacağı belirsiz. Ortak komuta mekanizması, askerî planlama, istihbarat paylaşımı, kuvvet konuşlandırılması veya saldırı durumunda hangi ülkenin ne ölçüde müdahil olacağı konusunda kamuoyuna açıklanan ayrıntılar sınırlı. Dolayısıyla bugün için ortada NATO'nun 5. maddesine benzer açık ve kurumsallaşmış bir kolektif savunma mekanizmasından ziyade, yüksek siyasi anlam taşıyan bir karşılıklı caydırıcılık taahhüdü bulunuyor. Türkiye açısından asıl soru ise fırsattan çok stratejik maliyet. Ankara son dönemde aynı anda birden fazla güvenlik mimarisinin içinde konumlanıyor. NATO üyeliği Türkiye'nin Avrupa-Atlantik savunma sistemindeki temel pozisyonunu korurken, Birleşik Krallık ile yeni güvenlik ve savunma ortaklığı da bu hattı güçlendiriyor. Buna paralel olarak Pakistan ve Suudi Arabistan'la kurulan üçlü yapı, Türkiye'nin bölgesel güvenlik aktörlüğünü genişletiyor. Ancak farklı ittifakların yükümlülükleri örtüşmeye başladığında stratejik esneklik ile ittifaklara sürüklenme riski arasındaki sınır da inceliyor. Üstelik anlaşmanın zamanlaması tesadüfi görünmüyor.

ODAP
Dünyayı Okumak İçin...

Türkiye, Pakistan ve Suudi Arabistan zaten bölgesel krizlerde düzenli istişare eden aktörlerdi; Haziran ayında Türkiye, Mısır, Pakistan ve Suudi Arabistan dışişleri bakanları bölgesel güvenlik ve istikrar konusunda koordinasyonu artırma iradesini yinelemişti. Temmuz ayında ise Türkiye Suudi Arabistan'a yönelik füze saldırısını açık biçimde kınamıştı. Yeni savunma anlaşması, bu siyasi koordinasyonun kriz zamanlarında daha somut bir güvenlik mekanizmasına dönüştürülmesi olarak okunabilir.

Ancak anlaşmanın başarısı, imza töreninin yarattığı siyasi görüntüden ziyade caydırıcılığın gerçekten inşa edilip edilemeyeceğine bağlı olacak. Eğer üç ülke ortak tatbikat, istihbarat paylaşımı, savunma sanayii entegrasyonu ve kriz iletişim mekanizmaları geliştirebilirse ortaya bölgesel ölçekte yeni bir güç merkezi çıkabilir.

Aksi durumda anlaşma, güvenlik kaygılarının yükseldiği bir dönemde verilmiş güçlü fakat uygulama kapasitesi sınırlı bir siyasi mesaj olarak kalabilir.

Bu nedenle Mekke Anlaşması'nı yeni bir “İslam ittifakı” olarak nitelendirmek kadar, onu yalnızca İran'a karşı oluşturulmuş bir blok şeklinde okumak da yanıltıcıdır. Daha önemli dönüşüm, bölge devletlerinin güvenliği dışarıdan garanti edilen bir hizmet olmaktan çıkarıp kendi aralarında üretmeye çalışmasıdır. Ortadoğu'da asıl değişen şey ittifakların sayısı değil; bölgesel aktörlerin artık güvenlik mimarisinin pasif tüketicileri olmak yerine onun kurucuları olmaya başlamasıdır. Türkiye için fırsat tam da burada ortaya çıkarken, bu yeni rolün beraberinde getirdiği askerî ve diplomatik sorumlulukların sınırlarının nasıl çizileceği Ankara'nın önündeki asıl stratejik mesele olacaktır.

Ankara-Trablus Hattında İstihbarat Diplomasisi

Milli İstihbarat Teşkilatı (MIT) Başkanı İbrahim Kalın'ın 4 Ağustos 2026'da Ankara'da Libya Ulusal Birlik Hükümeti Savunma Bakan Vekili Abdusselam Zubi ve Başbakan Abdulhamid Dibeybe'nin Ulusal Güvenlik Danışmanı İbrahim Dibeybe ile bir araya gelmesi, Türkiye'nin Libya politikasında klasik diplomatik kanallara ek istihbarat temelli bir hattı da sistematik biçimde işlettiğini göstermektedir. Görüşmenin ayrıca İçişleri Bakanı İmad et-Trablusi'yi de kapsamaması, temaların yalnızca sembolik bir nezaket ziyareti olmadığını, güvenlik bürokrasisinin farklı kademeleriyle eş zamanlı temas kurulduğunu da göstermektedir.

Görüşmelerin içeriği incelendiğinde üç eksen öne çıkmaktadır. İlk olarak, Libya ve bölgesel gelişmeler, Libya-Türkiye işbirliğinin devamına yönelik atılacak adımlar ve Libya'da istikrarın korunmasına yönelik sürdürülen çabalar masaya yatırılmıştır. Bu, Ankara'nın Libya'yı Doğu Akdeniz-Kuzey Afrika hattının bütünleşik bir parçası olarak okuduğunu göstermektedir. İkinci olarak, Kalın'ın Türkiye'nin Libya'da ülkenin birliği ile doğu ve batısındaki yönetimlerin tek bir Libya

ODAP
Dünyayı Okumak İçin...

çatısı altında birleştirilmesi sürecini desteklemeye devam edeceğini vurgulaması, Ankara'nın resmi söyleminde artık yalnızca Trablus merkezli Ulusal Birlik Hükümeti'ni (GNU- Government of National Unity) değil, ülke bütünlüğünü önceleyen bir çerçeveyi öne çıkardığına işaret etmektedir. Bu söylemsel kayma, Türkiye'nin bölgesel aktörler (Mısır, BAE, Rusya) nezdindeki meşruiyet arayışıyla da örtüşmektedir.

Üçüncü eksen ise doğrudan güvenlik mimarisidir. Görüşmede Libya'da güvenlik ve istikrarın geliştirilmesine yönelik atılabilecek ilave adımların ele alınması ve Libya İçişleri Bakanı Trablusi ile yapılan temasta bu adımların ayrıca masaya yatırılması, Türkiye'nin Ulusal Birlik Hükümeti güvenlik kurumlarının kapasite inşasında askeri danışmanlık, istihbarat paylaşımı, sınır güvenliği gibi konularda daha derinleşmiş bir rol üstlenmeyi hedeflediğini düşündürmektedir. Bu bağlamda Kalın'ın Türkiye'nin Libya ve Kuzey Afrika'da terörle mücadele, insan kaçakçılığı ve yasa dışı göç konularında yakın işbirliğini sürdüreceğini belirtmesi, Libya'nın Türkiye açısından göç ve terörle mücadele gibi Avrupa'yı da ilgilendiren transnasyonal güvenlik sorunlarında bir ileri karakol işlevi gördüğünü ortaya koymaktadır. Öte yandan Dışişleri Bakanı Hakan Fidan'ın da aynı dönemde Libya'lı yetkililerle ayrı görüşmeler gerçekleştirmesi, Ankara'nın Libya hattında çok kanallı bir yaklaşım izlediğini, istihbarat ve diplomasi kurumlarının paralel biçimde devreye sokulduğunu göstermektedir. Bu çok katmanlı temas biçimi, Libya'daki kırılgan

siyasai dengenin, doğu batı hükümet ikiliği, dış aktörlerin rekabeti ve arabuluculuk süreçlerinin tıkanıklığı, Ankara açısından tek bir diplomatik kanalla yönetilemeyecek kadar karmaşıklaştığının bir kabulü olarak da okunabilir. Sonuç olarak bu temaslar, Türkiye'nin Libya'daki varlığını askeri temelden kurumsal istihbari bir ortaklığa evriltme çabasının somut bir göstergesi niteliğindedir.

Suriye-Irak Sınırında Yükselen Gerilim

Ağustos 2026 başında Suriye ordusunun Irak sınırındaki birliklerinde ilan ettiği tam seferberlik, Orta Doğu'nun güvenlik mimarisindeki kırılganlığı bir kez daha gündeme taşımıştır. 4 Ağustos'ta alınan kararla izinli tüm personelin görev başına çağırılması ve Deyr ez-Zor merkezli Birinci Kolordu'nun teyakkuza geçirilmesi, resmi bir gerekçe açıklanmamış olsa da bölgedeki silahlı aktör hareketliliğiyle ilişkilendirilmektedir. Irak tarafı ise krizi büyütmemeye çalışan bir tutum sergilemiş, Sınır Güçleri Komutanı Muhammed Abdülvahab el-Saidi, sınırdaki hareketliliğin iki ülke arasında koordineli yürütüldüğünü ve tehdit unsuru bulunmadığını belirtmiştir.

ODAP
Dünyayı Okumak İçin...

Fakat bu söylemsel yumuşatma çabası, sahadaki verilerle birlikte okunduğunda daha karmaşık bir tablo ortaya çıkarmaktadır. Temmuz ayında sınır hattında ele geçirilen füze, tanksavar ve insansız hava aracı sevkiyatı ile Suriye'den Irak'a geçen silah yüklü bir kamyonun yakalanması, klasik devletlerarası çatışma senaryosundan ziyade devlet dışı aktörlerin sınır ötesi hareketliliğinin asıl risk kaynağı olduğuna işaret etmektedir. Nitekim bölgesel güvenlik analizlerinde de vurgulandığı üzere, Suriye Arap Ordusu'nun iç savaş sonrası kapasite kısıtları göz önüne alındığında Şam yönetiminin Irak'a yönelik doğrudan bir askeri girişimi gerçekçi görünmemektedir. Asıl kırılganlık İran bağlantılı milis unsurların sınır hattını araçsallaştırma potansiyelinde yatmaktadır. ABD güçlerinin bölgeden kademeli çekilmesiyle eş zamanlı olarak, 13 yıldır kapalı tutulan Yarubiye-Rabia sınır kapısı yeniden faaliyete açılmış ve iki ülke arasında normalleşme sinyalleri güçlenmiştir. Yaşanan gerilimin ABD güçlerinin bölgeden çekilmesiyle aynı döneme denk gelmesi çelişkili bir örtüşme durumunu doğurmuştur. Bu ikili görünüm, bir yandan askeri teyakkuz diğer yandan ticari-diplomatik açılım, bölgedeki aktörlerin krizi yönetme kapasitesinin sınıandığı bir eşiğe işaret etmektedir. Dış güçlerin (ABD, İran) varlığındaki değişim, yerel ve bölgesel aktörler için hem bir güvenlik boşluğu hem de yeniden konumlanma fırsatı yaratmaktadır. Türkiye açısından bakıldığında, Suriye'nin doğusundaki olası bir istikrarsızlık dalgası, Türkiye-Suriye sınır güvenliğini de doğrudan etkileme potansiyeli taşımaktadır. Sonuç olarak,

mevcut gerilim, klasik anlamda devletlerarası bir çatışma eşiğinden çok, zayıflamış merkezi otoritelerin sınır güvenliğini yeniden tesis etme çabası ile bölgesel vekil aktörlerin doldurduğu güç boşluğu arasındaki gerilimin bir yansıması olarak okunmalıdır.

Rusya-AB Kışkacında Bulgaristan'ın Jeopolitik Denge Oyunu

Avrupa Komisyonu "Toparlanma ve Sürdürülebilirlik Mekanizması" kapsamında Bulgaristan tarafından dördüncü defa talep edilen ödemeyi onayladı. Avrupa Komisyonu Bulgaristan'a 896 Milyon Euro tutarında kaynak aktarılacağını açıkladı. Bu ödeme Bulgaristan'ın daha önce Nisan ayında yapmış olduğu 1,1 Milyar Euro değerindeki talebe binaen gerçekleştirildi. Bu ödemenin Avrupa Birliği tarafından Bulgaristan'ın hukukun üstünlüğü, yolsuzlukla mücadele ve iş ortamının güçlendirilmesi gibi konularda gelişim gösteren Bulgaristan'a bir tür ödül ödemesi olduğu kamuoyu nezdinde ve bazı siyasi çevrelerde tartışılıyor. Lakin komisyon sürdürülebilirlik kapsamında hala toplu taşıma, su ve kanalizasyon ve kültüre yönelik destek gibi alanlarda

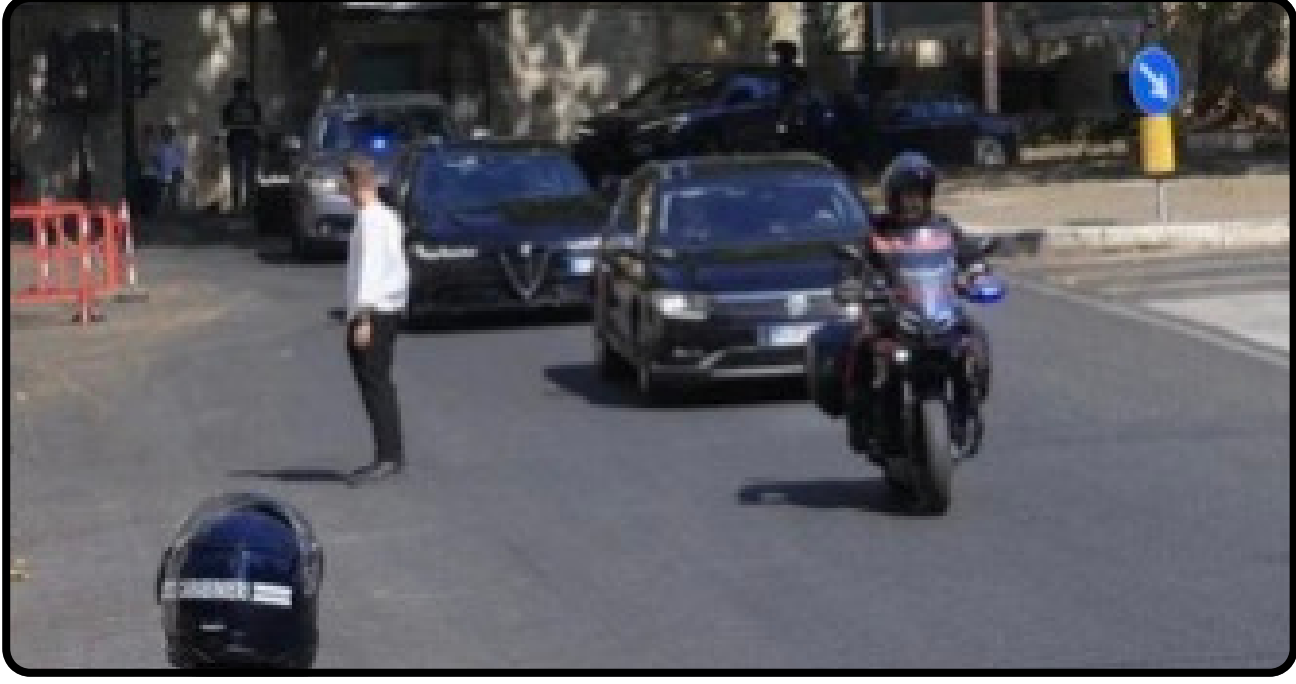
sıkıntı yaşayan Bulgaristan'ın bu alanlardaki reforma ihtiyaç duyduğunu belirterek başarı gösterilmesi halinde ilerleyen dönemde Bulgaristan'ın daha fazla fondan yararlanabileceğini belirtti. Onaylanan reformlar arasında yolsuzlukla mücadele mevzuatının güçlendirilmesi ve Yolsuzlukla Mücadele Kurumu'nun kurulmasına ilişkin düzenlemeler öne çıkıyor.

Daha önce Bulgaristan Başbakanı Rumen Radev Bulgaristan'ın Avrupa'nın yeniden sanayileşmesi sürecinde yer almak istediklerini belirtmiş ve yüksek katma değerli yenilikçi bir ekonomi anlayışı geliştirmek istediklerini Bakanlar Kurulu'nun resmî sitesinden yayınlamıştı. Her ne kadar Bulgar hükümeti yenilikçi ekonomi ve sürdürülebilirlik anlamında ortaya yeni bir vizyon koymaya çalışsa tarihsel olarak bakıldığında ülkenin altyapısı özellikle akaryakıt ve elektrik anlamında Rus teknoloji ve hammaddelerine göre tasarlanmıştır (Burgaz Lukoil Neftohim rafinerisi ve Kozloduy Nükleer Santrali gibi). Bir bakıma Bulgaristan'ın AB'ye daha iyi entegrasyon, özellikle mali açılardan ve jeopolitik hedefleri ülkenin tarihsel yapısal bağımlılıkları ile çatışmaktadır. Bulgaristan hükümetinin ekonomik dönüşüm açısından kendisini AB fonlarına bağlayarak daha Brüksel ekseninde bir rotaya evrilmesi önemli bir hamle olsa da Bulgaristan'daki yüksek bütçe açığı sebebiyle "Maastricht Kriterlerine" uyum sağlayamayan Bulgaristan'ı Brüksel'e bağlı oldukça kırılgan ve zayıf bir pozisyona sokuyor. Her ne kadar Bulgaristan 21. Yaptırım paketine karşı çıkmış da olsa Rumen Radev'i iç siyasette oldukça zor bir duruma sokacak, Rus Ortodoks Patriği Kirill'e karşı uygulanacak seyahat yasağı

yaptırımını Bulgaristan'ın jeopolitik çıkarları ve ideolojik tercihlerinden çok Bulgar iç siyasetine yönelik bir hamle olarak yorumlamak bu doğrultuda daha doğru olur. İşin ekonomik boyutunda ise Rus ham petrol ithalatı ve işlenmesi konusunda Rus petrol şirketi Lukoil'in Bulgaristan'daki ciddi usulsüzlükleri, rekabeti önleyip tekel kurması ve Rusya'ya karşı alınan AB yaptırımlarının delinmesi açısından özellikle 2022 sonrası Bulgaristan'ı oldukça zor bir duruma sokmuştu. Her ne kadar Bulgaristan Rus petrol ithalatı ve işlenmesi hususunda bazı millileştirme adımları atmış olsa da ülkenin enerjiye olan ihtiyacını alternatifler arayarak kapatmak durumundadır. Moskova'yakarşı duyulan tarihsel enerji bağımlılığını kırmaya çalışırken Rumen Radev'in yaptığı açıklamalar Bulgaristan'ın daha Batı eksenli bir siyaset yürüteceğini ortaya koyuyor, yine bu durum AB fonları ile iki tarafın sanayi ve enerji yönünde daha derin bir entegrasyon sürecine gireceğini kanıtlar niteliktedir. Bu noktada bütün bu tartışmanın ideolojik bir bağlılıktan ziyade Bulgaristan'ın tarihsel altyapısı ile post-sosyalist dönemindeki jeopolitik hedeflerinin çarpıştığı bir alan olarak önümüze çıkıyor.

ODAP
Dünyayı Okumak İçin...

Roma'da Kritik Müzakere: İsrail-Lübnan

Görüşmeleri Kalıcı Ateşkese Dönüşebilecek mi?

İsrail ve Lübnan heyetleri, ABD'nin arabuluculuğunda yürütülen dolaylı müzakerelerin yedinci turunun son gününde Roma'da yeniden bir araya geldi. Son aktarılan haberlere göre görüşmelerde, İsrail birliklerinin Güney Lübnan'dan çekilmesi, Lübnan ordusunun bölgeye konuşlandırılması ve ateşkes mekanizmasının uygulanmasına ilişkin teknik ayrıntılar ele alınmaktadır. Taraflar, Haziran 2026'da üzerinde uzlaşılan çerçeve anlaşmasını somut adımlara dönüştürmeyi hedeflese de, sahadaki güvenlik koşulları sürecin önündeki en büyük engel olmayı sürdürüyor.

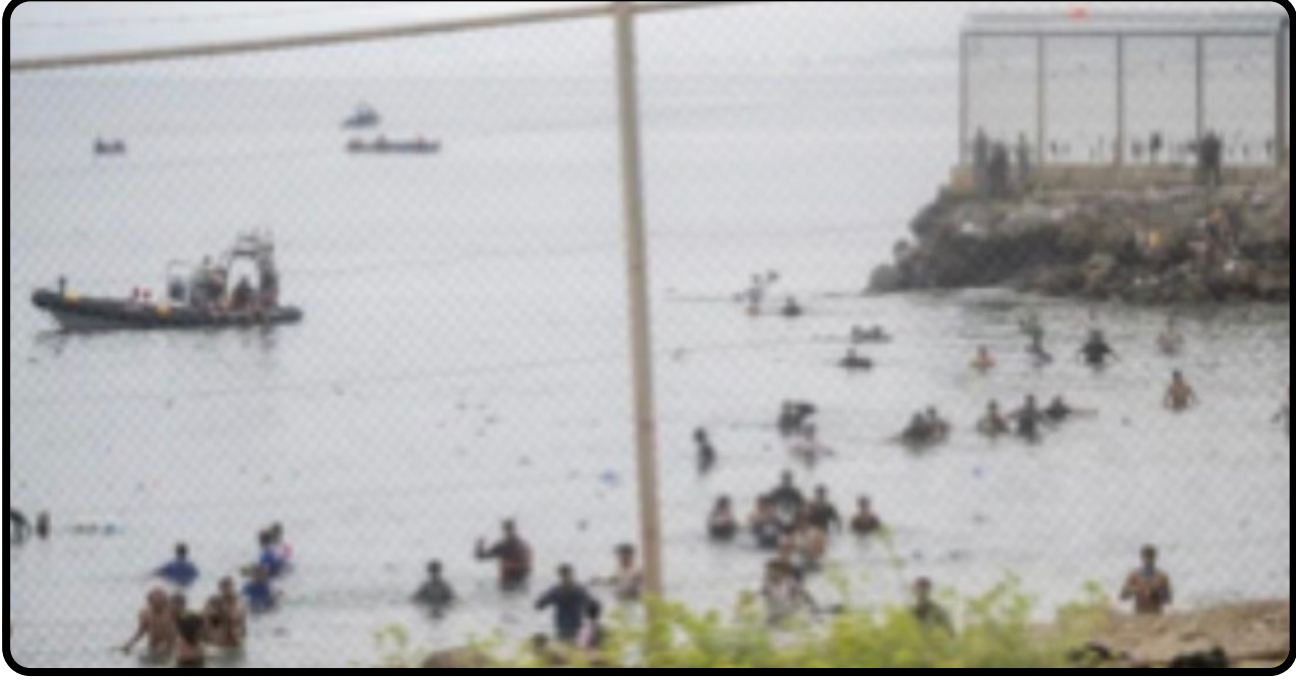
İsrail ile Hizbullah arasında 2023 yılında Gazze Savaşı sonrasında tırmanan sınır çatışmaları, 2026 yılına gelindiğinde daha geniş çaplı askeri operasyonlara dönüşmüş ve Güney Lübnan yeniden bölgesel gerilimin merkezlerinden biri hâline gelmiştir. Çatışmaların ardından ABD öncülüğünde başlatılan diplomatik girişimler, taraflar arasında ateşkesin kalıcı hâle getirilmesini ve İsrail'in Güney Lübnan'dan aşamalı olarak çekilmesini amaçlamaktadır.

Ancak bu hedefin hayata geçirilmesi, yalnızca askeri değil siyasi ve güvenlik temelli birçok sorunun çözümünü gerektirmektedir. Bu noktada en önemli tartışma başlığı, İsrail'in bölgeden çekilmesine ilişkin güvenlik garantileridir. Değerlendirmelere göre İsrail, Hizbullah'ın yeniden güç kazanmasını önlemek amacıyla Güney Lübnan'da uzun vadeli bir güvenlik düzeni oluşturmayı hedeflerken, Lübnan yönetimi ise bölgenin kontrolünün tamamen devlet kurumlarına devredilmesini savunmaktadır. Bu durum, çekilme takvimi ve uygulanacak denetim mekanizmaları konusunda taraflar arasındaki görüş ayrılıklarını derinleştirmektedir. Roma'daki diplomatik temaslara rağmen sahadaki çatışmaların devam etmesi de sürecin kırılğanlığını gözler önüne sermektedir. Reuters'ın aktardığına göre görüşmelerin sürdüğü gün Güney Lübnan'da meydana gelen bir patlamada iki İsrail askeri hayatını kaybederken, İsrail ordusu bölgeye hava saldırıları düzenledi. Bu gelişme, diplomatik müzakerelerin devam ettiği bir dönemde dahi taraflar arasındaki güven eksikliğinin sürdüğünü göstermektedir.

Roma'daki yedinci tur görüşmeleri, İsrail-Lübnan hattında uzun vadeli istikrarın sağlanması açısından önemli bir diplomatik fırsat olarak görülmektedir. Ancak tarafların güvenlik öncelikleri, Hizbullah'ın geleceği ve İsrail'in çekilme koşulları konusunda uzlaşmaya varılamadığı sürece, müzakerelerin kalıcı bir barışa dönüşmesi kısa vadede zor görünmektedir.

ODAP
Dünyayı Okumak İçin...

Ceuta'da Artan Can Kayıpları: Fas'tan İspanya'ya Düzensiz Göçün Siyasi ve İnsani Boyutu

Geçtiğimiz günlerde İspanya'nın Kuzey Afrika'daki toprağı Sebte (Ceuta) kentine yüzerek yasa dışı yollarla geçmeye çalışan ve çoğunluğu genç erkek nüfusundan oluşan yaklaşık 50 bin düzensiz göçmen akını uluslararası basında büyük bir ses getirdi ve bu durum hem Avrupa Birliği hem de ABD tarafından İspanya güvenliğinin ve siyasi otoritesinin sorgulanmasına neden oldu. Güncel haberlere göre ise gelen göçmen nüfusun yarısından fazlasının İspanya'da istedikleri hakları ve ayrıcalıkları edinemeyeceklerini anladıktan sonra Fas'a geri döndüğü bildirildi. Peki bu beklenmeyen göç akınının ardında hangi sebeple yatıyor? Kral VI. Muhammed döneminde Fas yönetimi, uluslararası alanda ülkenin prestijini artırmaya yönelik politikalara öncelik verirken, ekonomik eşitsizlik, işsizlik ve yönetim sorunları gibi iç meselelere yönelik eleştiriler devam etmektedir. Aynı zamanda hükümetin ulusal birlik ve dış politika hedeflerini öne çıkarması, Batı Sahra sorunuyla da demokratikleşme ve

kapsayıcı kalkınma taleplerinin geri planda kalmasına neden olmuştur. Bu sosyoekonomik sorunlar, özellikle genç nüfus arasında Avrupa'ya yönelik düzensiz göç eğilimini besleyen temel etkenler arasında gösterilmektedir. İşsizlik, gelir eşitsizliği ve sınırlı ekonomik fırsatlar, Faslıların ve Fas üzerinden gelen Sahra Altı Afrikalı göçmenlerin İspanya'ya ulaşmak için tehlikeli göç rotalarını tercih etmelerine zemin hazırlamaktadır. Fakat durumun daha eski dönemlere dayanan tarihi ve politik boyutları da ele alınmalıdır. İspanya ile Fas arasındaki göç iş birliği uzun yıllara dayanmaktadır. İki ülke arasında düzensiz göçü sınırlandırmaya yönelik ikili anlaşmalar bulunmakta; bu kapsamda Fas, Avrupa Birliği'nin Afrika kıtasındaki tek kara sınırları olan Ceuta ve Melilla üzerinden düzensiz geçişleri engellemede önemli bir rol üstlenmektedir. Dolayısıyla İspanya'nın sınır güvenliği politikaları büyük ölçüde Fas'ın iş birliğine bağlıdır. Bu iş birliği, 2021 yılında Batı Sahra krizine bağlı diplomatik gerilimle ciddi biçimde sarsılmıştır. İspanya'nın, Batı Sahra'nın bağımsızlığını savunan Polisario Cephesi lideri Brahim Ghali'yi insani gerekçelerle tedavi amacıyla ülkeye kabul etmesi, Rabat yönetiminin sert tepkisine neden olmuş ve iki ülke arasında diplomatik kriz yaşanmasına yol açmıştır. Krizin ardından binlerce düzensiz göçmenin Ceuta sınırını kısa sürede geçmesi, Fas'ın göçü diplomatik baskı aracı olarak kullandığı yönündeki tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Özetle, yaşanan olay, düzensiz göçün

ODAP
Dünyayı Okumak İçin...

yalnızca sınır güvenliği perspektifiyle ele alınmasının yetersiz olduğunu ortaya koymaktadır. Fas'taki ekonomik ve sosyal koşullar, Batı Sahra kaynaklı diplomatik gerilimler ve Avrupa Birliği'nin dış sınırlarını üçüncü ülkeler üzerinden yönetme stratejisi birlikte değerlendirildiğinde, İspanya'ya yönelik göç baskısının kısa vadede sona ermesi beklenmemektedir.

Bölgesel Diplomasi ve Filistin Meselesi: Amman'daki Kudüs Toplantısı

5 Ağustos 2026'da Amman'da Kudüs konulu Olağanüstü Dışişleri Bakanları Toplantısı yapıldı. Toplantıya Arap ülkeler dışında Türkiye, Malezya, Pakistan ve Endonezya da katıldı. Toplantı'nın Ürdün'de yapılması ise Ürdün'ün Kudüs'teki konumu açısından dikkat çekti. Türkiye Dışişleri Bakanı Hakan Fidan bu ziyaret çerçevesinde başta Ürdün Kralı İkinci Abdullah ile olmak üzere çeşitli görüşmeler de gerçekleştirdi. Diğer önemli bir nokta ise Grup Dört olarak nitelendirilen Türkiye, Mısır, Pakistan ve Suudi Arabistan arasında daha önce dört kez gerçekleştirilen toplantıların beşincisinin de Amman'da gerçekleştirilmesi oldu. Kudüs konulu toplantı ise Fidan tarafından tarihi bir an

olarak ifade edildi ve Ürdün'ün de Kudüs konusunda bir dayanışma mesajı verdiği ifade edildi. Bahsedildiği üzere şimdiye kadar bölgesel barış ve Gazze krizi ile ilgili çeşitli İslam ülkeleri tarafından birçok girişimde bulunuldu. Özellikle Grup Dört çerçevesinde İran Savaşı, Gazze Meselesi, Libya ve Afrika'nın durumu sık sık gündeme geldi. Kudüs toplantısı ise bu çabaların bir devamı olma ve ilerletme niteliği taşımaktadır. Ayrıca aktörlerin, Orta Doğu'da gerçekleşen diğer önemli hadiseler karşısında Filistin meselesinin gölgede kalmasını istemediklerinin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Diğer bir yandan ise Kudüs toplantısı önemli gelişmelere fırsat oluşturabilecek niteliktedir ve Kudüs 'e odaklı müstakil bir toplantı olma niteliğiyle dikkat çekmektedir. Bu açıdan baktığımızda Batı Şeria'daki güncel durum da dikkate alındığında toplantının Ürdün'de yapılması stratejik bir hamle olarak okunabilir. Ayrıca İsrail sorununun yalnızca Gazze'de değil geri kalan Filistin topraklarında da gittikçe şiddetini artırdığı vurgusunu içermektedir. Çünkü bilindiği üzere Ürdün uzun yıllar Batı Şeria'yı hakimiyeti altında tutmuş ve 1967'de İsrail işgali sonrasında dahi bölgedeki varlığını Harem-i Şerif'in dini idari işlerini yürütmek suretiyle evkaf vekaleti ile devam ettirmiş bir ülkedir.

Toplantının Ürdün'de yapılmış olması Ürdün'ün Kudüs meselesinde uluslararası sistemde daha aktif ve görünür bir pozisyonda olma çabasının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Nitekim bu toplantı Ürdün'e böyle bir fırsat

ODAP
Dünyayı Okumak İçin...

Diğer bir yandan Türkiye'nin de İslam dünyasında yıllardır sağlamaya çalıştığı işbirlikçi ve uzlaşmacı yaklaşımın sağlanmasında bir adım daha atıldığının göstergesi olarak okunabilir.

ABD-İran Diplomasisi Petrol Piyasalarını Rahatlattı: Jeopolitiğin Yeni Belirleyicisi Beklentiler mi?

ABD ile İran arasında Hürmüz Boğazı'nın yeniden deniz trafiğine açılmasına yönelik diplomatik görüşmelerde ilerleme sağlandığına ilişkin haberler, küresel petrol piyasalarında sert bir fiyat düşüşünü beraberinde getirdi. Brent petrolü yaklaşık %6 değer kaybederek varil başına 79 dolar seviyesine gerilerken, Batı Teksas (WTI) ham petrolü de benzer bir düşüş gösterdi. Piyasalar, olası bir anlaşmanın enerji arzındaki kesintileri azaltacağı beklentisiyle jeopolitik risk primini hızla fiyatlardan çıkarmaya başladı. Bu gelişme, enerji piyasalarının yalnızca savaşların ya da fiziksel arz kesintilerinin etkisi altında hareket etmediğini; diplomatik süreçlerin de en az askeri gelişmeler kadar belirleyici hâle geldiğini ortaya koyuyor. Geçmişte petrol fiyatları çoğunlukla çatışmaların başlamasıyla yükselirken, bugün henüz somut bir anlaşma

imzalanmadan yalnızca müzakerelerde ilerleme beklentisi bile küresel piyasalarda güçlü bir fiyat düzeltmesine yol açabiliyor. Bu durum, finansal piyasaların geleceğe ilişkin beklentileri anlık gelişmelerden daha fazla önemseyen yapısını bir kez daha gözler önüne seriyor. Hürmüz Boğazı'nın küresel enerji sistemi açısından taşıdığı stratejik önem bu tepkiyi daha anlaşılır kılıyor. Dünya deniz yoluyla taşınan ham petrolünün ve önemli miktarda sıvılaştırılmış doğal gazın geçtiği bu dar su yolu, küresel enerji arzının en kritik boğazlarından biri olarak kabul ediliyor. Bu nedenle bölgede yaşanacak herhangi bir güvenlik riski yalnızca Körfez ülkelerini değil, Avrupa'dan Asya'ya kadar geniş bir ekonomik coğrafyayı doğrudan etkiliyor. Ancak son fiyat hareketlerinin gösterdiği önemli bir nokta daha bulunuyor. Piyasalar, artık çatışmanın kendisini değil, çatışmanın nasıl sona ereceğine ilişkin ihtimalleri de fiyathıyor. ABD, Katar ve Umman'ın yürüttüğü diplomatik girişimlere yönelik olumlu sinyaller, henüz sahadaki tüm riskler ortadan kalkmamış olmasına rağmen yatırımcıların risk algısını değiştirdi. Buna karşın Kızıldeniz'de ticari gemilere yönelik saldırılar ve Husi kaynaklı güvenlik tehditlerinin devam etmesi, bölgesel istikrarsızlığın tamamen sona ermediğini gösteriyor. Dolayısıyla mevcut fiyat düşüşü kalıcı bir normalleşmeden ziyade, diplomatik iyimserliğin piyasalara yansımaları olarak değerlendirilmeli. Bu tablo, uluslararası ilişkiler açısından da dikkat çekici bir dönüşüme işaret ediyor. Jeopolitik krizler artık yalnızca

ODAP
Dünyayı Okumak İçin...

askeri güç dengeleriyle değil; diplomatik müzakerelerin güvenilirliği, arabulucu aktörlerin etkinliği ve tarafların siyasi iradesi üzerinden de ekonomik sonuçlar doğuruyor. Özellikle enerji piyasalarında oluşan fiyat hareketleri, diplomasinin ekonomik maliyetleri azaltabilecek stratejik bir araç olarak yeniden önem kazandığını gösteriyor. Bu durum, "jeoekonomi" kavramının günümüzde neden giderek daha fazla öne çıktığını da açıklıyor. Hürmüz Boğazı etrafında şekillenen son gelişmeler, küresel enerji piyasalarının yalnızca arz-talep dengesiyle açıklanamayacağını ortaya koyuyor. Piyasalar artık sadece savaş ihtimalini değil, diplomasi ihtimalini de fiyatlıyor. Bu eğilim, uluslararası sistemde ekonomik beklentiler ile dış politika süreçlerinin her zamankinden daha iç içe geçtiğini gösterirken, gelecekte enerji güvenliği tartışmalarının askeri caydırıcılığın yanı sıra diplomatik kapasite ve kriz yönetimi üzerinden de şekilleneceğine işaret ediyor.